

pecialment 'cobrir el foc': amb aquest valor ha estat registrat repetidament en certs mss. de la Vulgata i en algun altre text del S. III d. C. (Salverda de Grave, *Neophilologus*, XIII, 1933, 161-166; cf. *Rom.* LIX, 595-6).

Ara bé això resta avui vivíssim en el mot *cougà* del gascò (especialment aranès *cogà 'tt boec*) i també en parlars catalans, especialment Mall., Men. (*AlcM*, § 5a) i Eiv. («encenizar», PzCabrero), però també a Ribagorça: puix que «ve a *colgà* les trumfes enta mincá-las» a Benasc significa 'posar les patates sobre brases i en el caliu' (Ferraz, 40), ús que a penes se separa d'aqueixa acc. per un matis levíssim (i cf. infra *colgò(n)*).

Des d'aquestes dues accepcions del llatí vg. s'han desenrotllat les del continuador de COLLOCARE en quasi totes les llengües romàniques: roms. *culcà*, it. *coricare*, fr. *coucher*, oc. *colgar* 'ficar al llit', 'gitar'; només el cast. i port. *colgar* s'aparten d'aquest acord desenrotllant el sentit de 'col·locar' cap a la idea de 'penjar'.

Entre nosaltres, en canvi, l'ampliació s'ha fet partint de les idees de 'tapar amb flassada, vànova, cobrellit', etc., i alhora 'cobrir de cendra', cap a la idea general de 'cobrir de terra i coses semblants'; en la qual és comú encara avui a totes les terres de la llengua: des del ross. fins a Menorca (*colgat* «tapat de terra», Ferrer Guinart, *Rond.*, 216) i Mall., i fins a l'extrem Migjorn, trobem això pertot i amb tots els matisos: les accs. 'posar sota terra, cobrir amb terra', 'soterrar, posar en un clot i tapar amb terra' i 'ocultar i tapar una cosa sota d'una altra', vives en el valencià comú (J. G. M., 1955), no ho són menys en cap de les terres germanes.

És clar que si es tracta d'un mort es dirà *enterrar* i només s'usarà *colgar* per als animals (Griera, Sant Hilari Sacalm, *BDLC* VII, 145), però això no vol dir que *colgar* no es pugui aplicar eventualment al cos d'una persona. Altament hi ha localment alguna lleu variant fonètica: el present és *kúlge* o *kúlgen* a la Vall de Cardós (aplicat tant a l'enterrament dels homes com al dels cavalls, 1934); sense *-l-* en algun altre parlar del Nord: «si et fiques a l'Estanty de la Boga, quedés *kugát* d'aquella herba» a l'Alt Ripollès (Ogassa, 1935).

DERIV.: *Colga* [1373, 'espècie de vànova', doc. de Cervera, veg. cita s. v. *goenga* (VANOVA), *BABL* VI, 200]; «dues fllaques blanques de lana, un capzall aull e una *colga*», Ribes, 1380, *BABL* VI, 470; «una *colga*, dues fllaçades, hun travesser e lançols per a dit llit», Cardona, 1455, *BCEC*, 1905, 337, i encara doc. de SdU a. 1400, *BABL* VI, 475; té el sentit de 'placenta' a la V. d'Aneu (Pol, 14), com a correspondència fonètica que és del fr. *couche* id. *Colgador* (*AlcM*); en l'altre sentit és 'cambrer, servent domèstic de cambra': «N. i A. foren *colgadors* d'una donzela», *VidesR*, 120r1, trad. el ll. *cubicularius*. *Colgament* [*VidesR*]. *Colgant*, veg. supra. *Colgat*. *Colgat* NP o més aviat *Culgat* [S. XVII, en el pseudo-Boades], continua essent la forma no sols vulgar fins avui en dia, sinó

general en els usos orals; com a nom no sols de St. Cugat del Vallès, sinó també dels altres pobles d'aquest nom, com *St. Culgat de Gavadons*, t. Collsuspina, etc.; no crec que sigui una forma alterada per contaminació sinó resultat de l'evolució fonètica de CUCUPHATUS > *Cugú(v)at* > amb transposició *Cuugát* i *u* consonantitzada, cf. el tractament castellà de mots com *apaciguar* < *pazevgar* PACIFICARE. *Colgera* (1431, *AlcM*) és mera errada de lectura per *cólcera*, V. supra *cócera*. *Colgó* pall. 'llar' segons *AlcM*; Benasc *colgón* 'parte del hogar [donde se ponen las cenizas]': «saca la senra del *colgon*» (Ferraz, p. 40); a Balaguer *colguer*.

En formes manllevades del francès: *colxa* o *conxa* 'vànova', fr. *couche* confós amb *coute* CULCITA: «que 'm vingui a treure d'aquí / --- si no hi ha prou diné en Fransa — que vagin a Sant Denís, / que 's venguin la *conxa* d'or / que 's venguin la fló de llis», romanç (inspirat en la captura de François I, que per tant deu ser de fi S. XVI o poc més tard), MilàF (*Romllo.*, ja ed. 1853, n.º 39), recollida en territori ross., 2.ª ed., 80.12.3 *Acotxar* 'ficar al llit': «deu horas són tocadas: vé-s-t' *acotxàn*», MilàF (*Romllo.*, 530.8, versions B i D, sembla del S. XVI i potser ross., altres versions més merid. donen 'neu a llotjà'); avui es diu del que ens feia la Mare quan érem minyonets, tapant-nos bé amb les flassades i enganxant-les; «Verge de les set dolós --- *descotxeu* lo manto negre que tapa la vostra cara», negatiu d'aquella última acc., a. 1832, cat. occid., MilàF (*Romllo.*, 106.4). *Dret de cuixa* s'ha anomenat en els últims temps el mal-ús de remença a què alludeix el doc. de 1462 adduït supra: no conté (com se sol creure) el cat. *cuixa*, que difícilment s'explicaria en aquest sentit, i sens dubte deu ser un terme d'erudits afrancesats per *droit de couche* (= *de coucher avec*).

Acolgar 'pondre's el sol, fer-se de nits': «com ha sigut al Vallès ya fou *acolat* el dia, / demana reculliment --», MilàF (*Romllo.*, 378C, S. xv, val., *DAG.*). *Acugular-se* 'apagar-se a poc a poc el foc': testimoni de diferents regions catalanes, en *BDLC* XIV, 1925, 164-6, als quals Barnils afegeix que s'usa avui a Centelles (p. 166); amb altres variants i accs. diferents tenim *escugulit* en alguns llocs (ibidem), *acovolar* (*DAG.*), *acugulit* '(foc) somort', b-emp. (Llofrui, ibid), a Ciutadella 'malmetre's (la brosta)',⁴ cf. ross. *acocolits*⁵ 'agemolits' (*Misc. Fabra*, 180). Se li han cercat etimologia i connexions amb poca fortuna, car ben cert no té res a veure amb *covar* o fr. *couver* (Spitzer, *ARom.* IX, 145), ni amb l'it. *accoccolarsi*, cast. *aclocarse* «ponerse de cuclillas» (cf. Schuchardt, *RomEt.* II, 200), ni amb el gall. *acugular* 'omplir de gom a gom' (Castelao, *Escolma Dónega*, 207.10, 219, 280.21). És simplement el COLLOCARE 'cobrir el foc de cendra' estudiat supra. És veritat que apareixent aquest pertot sincopat en COLLICARE, cat. *colgar*, no és versemblant que hi vagi coexistir una variant amb metàtesi, i sense sincopa, menys que menys havent-se d'esperar que llavors la *-L-* donés ! palatal; per això és més probable que es tracti de la reducció d'una for-